

ANALÝZA FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ METODOU OKAMŽITÉ ZPĚTNÉ VAZBY VE VÝUCE PŘÍRODOPISU

ANALYSIS OF ON-THE-FLY FORMATIVE ASSESSMENT IN BIOLOGY LESSONS

Rokos Lukáš, Cihlářová Magdaléna

Klíčová slova: formativní hodnocení, okamžitá zpětná vazba, výuka přírodopisu
Key words: formative assessment, on-the-fly assessment, biology lessons

Cílem příspěvku je představení výsledků pilotní studie sledující používání poskytnutí okamžité zpětné vazby (v anglické literatuře známé jako on-the-fly assessment) žákům při vybraných hodinách přírodopisu na základní škole. Za tímto účelem bylo analyzováno 10 hodin přírodopisu, v nichž byly rozpoznávány interakce mezi učitelem a žáky založené na poskytování okamžité zpětné vazby, které byly následně kódovány a dále vyhodnocovány. Hlavním cílem bylo rozpoznání, jak dané interakce probíhaly, zda v nich byl pozorovatelný nějaký vzorec a také způsob, jakým učitel využil získané informace.

Na formativní hodnocení (FH) se soustředí v posledních letech pozornost nejen v mezinárodních výzkumech, ale i v českých edukačních podmínkách. Nejčastěji zmiňovanými metodami jsou vrstevnické hodnocení či sebehodnocení, ale jednou z formativních metod je také poskytování okamžité zpětné vazby (v anglické literatuře známé jako on-the-fly assessment). Jedná se o metodu, která je v českém prostředí často používána, nicméně učitelé si ji nespojují s tímto relativně novým odborným termínem. Založena je na využití momentů ve výuce, které mohou posloužit k rozpoznání a opravení miskoncepcí žáků nebo k vysvětlení nejasné látky (Brown & Cowie, 2001; Heritage, 2007). Shavelson (2008) označuje tuto metodu za příklad neplánovaného FH, kdy učitel při hodině spontánně reaguje na základě zaznamenání neporozumění probírané problematice. Při této metodě není pořizován žádný oficiální záznam, což značně usnadňuje její nenásilné zařazení do výuky, na rozdíl od jiných FH, jejichž implementace je náročná.

Výzkum byl založen na analyzování 10 vyučovacích hodin přírodopisu na vybrané škole. Do studie se zapojily 2 učitelky, takže od každé z nich bylo zaznamenáno 5 vyučovacích hodin. Při hodinách byl vyplněn záznamový arch, pořízen audiozáznam a následně vytvořen transkript obsahující dialogy z hodiny, včetně poznámek k situacím, které se k daným interakcím vztahovaly. Pro samotné vyhodnocení transkriptů bylo použito modelu ESRU a hlavním cílem

byla identifikace takových případů, kdy byl cyklus ESRU ukončen a obsahoval všechny čtyři dílčí kroky, na nichž je založen (více Ruiz-Primo & Furtak, 2006).

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že nejčastěji byly využívány neúplné cykly či narušené úplné cykly, v nichž chybělo explicitní vyjádření poslední kroku odpovídajícího užití zjištěných informací. Zároveň se ukázalo, že výskyt okamžité zpětné vazby nesoucí formativní charakter není podmíněn úplností a obsažením všech kroků ESRU cyklu. Lze říci, že analýza interakcí při poskytování okamžité zpětné vazby pomocí modelu ESRU přináší důležité informace o neformálních postupech formativního hodnocení, zejména užitečně rozlišuje jednotlivé kroky sledovaných interakcí.

Abstract: The aim of this paper is to present the results of study focused on the using of on-the-fly assessment in selected biology lessons at lower-secondary level, recognize how those interactions took place, if there was some pattern and how teacher used the information from those interaction in class. The research was based on analysis of 10 biology lessons at selected elementary school (2 teachers were involved so 5 lessons from each of them were analysed). Each lesson was described in the sheet, audio-recorded and after that the dialogues from the lesson were transcribed, including the descriptions of situation related to the interactions. The ESRU model was used for the final analysis of data (see Ruiz-Primo & Furtak, 2006). The results show the incomplete or disrupted cycles without the final steps related to using of the information from the interaction appeared in observed lessons. But it was proved that the presence of on-the-fly interaction is not conditioned by complete ESRU cycle.

Literatura/References:

- Bell, B., & Cowie, B. (2001). *The characteristics of formative assessment in science education*. Science Education, 85(5), 536–553.
- Heritage, M. (2007). *Formative assessment. EED Winter Conference: Informing Instruction, Improving Achievement*. Anchorage, AK.
- Ruiz-Primo, M. A., & Furtak, E. M. (2006). *Informal formative assessment and scientific inquiry: Exploring teachers' practices and student learning*. Educational Assessment, 11(3-4), 237–263.
- Shavelson, R. J., Young, D. B., Ayala, C. C., Brandon, P. R., Furtak, E. M., Ruiz-Primo, M. A., et al. (2008). *On the impact of curriculum-embedded formative assessment on learning: A collaboration between curriculum and assessment developers*. Applied Measurement In Education, 21(4), 295–314.